



# Wolfert Dalton

Openbare school voor gymnasium atheneum havo en mavo | Hillegersberg

**DYS · LEXIE** [DISLEKSIE] is  
één hartekijkig probleem met  
het aanleeren en het aanbrengen  
en/of flot toepassen van het  
lesmateriaal en op?  
woord en/of.

## Dyslexieprotocol

### Inhoud

- [1. Inleiding](#)
- [2. Wat is dyslexie?](#)
- [3. Screening](#)
- [4. Onderzoek](#)
- [5. Dyslexieverklaring](#)

Dyslexieprotocol 18-19

V1.

6. [Faciliteitenkaart Dyslexie \(de Blauwe Kaart\)](#)
7. [Informatie aan ouders en leerlingen](#)
8. [Instromende leerlingen](#)
9. [Faciliteiten](#)
10. [Gebruik Kurzweil](#)
11. [Begeleiding](#)
12. [Vrijstelling moderne vreemde talen](#)
13. [Faciliteiten voor eindexamenkandidaten](#) [Bijlage 1: Wie doet wat en wanneer doen ze dat?](#)

## 1. Inleiding

Dit protocol geeft informatie over het dyslexiebeleid op het Wolfert Dalton (Wolfert van Borselen sg). Het is bedoeld om leerlingen, docenten en ouders te informeren over de mogelijkheden. Maar ook om de beperkingen van onze begeleiding aan te geven.

## 2. Wat is dyslexie?

*‘Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau’<sup>1</sup>*

Dyslectische leerlingen in het voortgezet onderwijs hebben problemen met:

- lezen en/of spellen op woordniveau in het Nederlands en in de moderne vreemde talen (nieuwe klank-tekenkoppelingen, ingewikkelde spellingafspraken)
- het snel en accuraat lezen (decoderen) van teksten bij alle vakken
- het snel en accuraat spellen (coderen) bij functioneel schrijven bij alle vakken.

Dyslexie wordt na psychologisch en pedagogisch-didactisch onderzoek door een orthopedagoog of een psycholoog vastgesteld, wanneer de volgende kenmerken zijn komen vast te staan:

- Er is sprake van een achterstand in het niveau van de onmiddellijke letter-en woordidentificatie, niet alleen in absolute zin (vergeleken met leeftijds-en groepsgemiddelde), maar ook in relatieve zin (vergeleken met eigen mogelijkheden/capaciteiten).
- Er is sprake van informatieverwerkingsproblemen in algemene zin. Dit uit zich bijvoorbeeld in de moeite met het automatiseren van eenvoudige handelingen en geheugenproblemen, bijvoorbeeld het onthouden van telefoonnummers, het inprenten van woorden en het leren van woorden in een vreemde taal.

---

<sup>1</sup> Stichting Dyslexie Nederland, 2008

- Het automatiseringstekort uit zich in het voortgezet onderwijs vooral bij complexe taken (lange teksten, functionele schrijfoopdrachten) en moderne vreemde talen.
- De problemen zijn hardnekkig; ook na gerichte aandacht en begeleiding (van minimaal 3 maanden) blijft het probleem bestaan.

### 3. Screening

Als er twijfel is over de lees- en of spellingsontwikkeling van een leerling, kan een screening verstandig zijn, voordat er een grootschalig onderzoek plaatsvindt. Eén keer per jaar biedt het Wolfert Dalton kosteloos de mogelijkheid aan van een dyslexie-screening. Aanmelding gebeurt op advies van mentoren, docenten, ouders of op verzoek van leerlingen zelf.

De screening bepaalt niet óf een leerling dyslexie heeft, maar bepaalt de grootte van het risico. Als de uitslag suggereert dat het verstandig is om alsnog onderzoek te laten doen, wordt dat aan ouders en de leerling gemeld. Ouders ontvangen de uitslag van de screening voor het eventuele vervolg. De uitslag van de screening geeft géén recht op extra faciliteiten.

Mocht de screening aanleiding geven tot verder onderzoek, dan ligt de verantwoordelijkheid bij ouders daar gevolg aan te geven.

### 4. Dyslexieverklaring

Om in aanmerking te komen voor extra faciliteiten dient een leerling in het bezit te zijn van een dyslexieverklaring en een onderzoeksrapport. Deze verklaring kan niet door school worden afgegeven.

Een verklaring kan alleen afgegeven worden door professionals die gekwalificeerd zijn voor het uitvoeren van psychodiagnostisch onderzoek. Daartoe is een academische graad in de klinische (kinder- en jeugd-)psychologie of orthopedagogiek vereist, alsmede een bekwaamheidsregistratie in de psychodiagnostiek, minimaal op het niveau van de BIG-registratie (Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg).

De geldigheid van een onderzoeksrapport naar dyslexie is twee jaar. De dyslexieverklaring die is opgesteld op basis van dit verslag is echter onbeperkt geldig. Dyslexie is immers een blijvende stoornis. Een kopie van het onderzoeksverslag en de dyslexieverklaring worden opgenomen in het leerlingvolgsysteem. (LVS Magister)

## 5. Faciliteitenkaart Dyslexie (de Blauwe Kaart)

Dyslectische leerlingen ontvangen een faciliteitenkaart (de zogeheten "Blauwe Kaart"). Daarop staat aangegeven op welke compenserende maatregelen zij recht hebben. De leerling legt deze kaart bij aanvang van een toets op tafel. De faciliteitenkaart blijft gedurende de schoolloopbaan in het bezit van de leerling, die voor het gebruik hiervan verantwoordelijk is.

## 6. Informatie aan ouders en leerlingen

Op onze website is het dyslexieprotocol ter kennisname te raadplegen. Voorlichting met betrekking tot het dyslexieprotocol aan ouders en leerlingen op intakegesprekken en informatieve momenten (ouderavonden en open dagen), wordt verzorgd door de dyslexiecoach en/of de zorgcoördinator.

Daarnaast geven decanen jaarlijks voorlichting over Sector- en Profielkeuzes. Daarbij leggen zij uit wat de mogelijkheden voor dyslectici zijn.

## 7. Instromende leerlingen

Van instromende leerlingen waarbij dyslexie reeds is vastgesteld, ontvangt de school voorafgaand aan het nieuwe schooljaar een dyslexieverklaring en onderzoeksrapport. Dit is nodig om te kunnen bepalen op welke faciliteiten een leerling recht heeft. De zorgcoördinator verwerkt de gegevens uit het onderzoeksrapport op een individuele Faciliteitenkaart Dyslexie (Blauwe Kaart).

Om bij de overige instromende brugklassers een mogelijke achterstand met lezen en spellen vast te stellen, wordt in de brugklas Diataal afgenomen bij aanvang van het schooljaar. Aan het eind van het schooljaar wordt dit herhaald om de ontwikkeling vast te leggen. Leerlingen die uitvallen tijdens de Diataal-toets krijgen extra aandacht tijdens de Daltonuren Taal. Uit de uitslag van de Diataal-toetsen kan geen diagnose worden gesteld.

## 8. Faciliteiten

De geboden faciliteiten zijn gebaseerd op de individuele handelingsadviezen uit het onderzoeksrapport behorende bij de dyslexieverklaring. Niet elke leerling heeft dus automatisch recht op alle onderstaande faciliteiten.

- Alle toetsen worden standaard aangeleverd in Arial 12. Dit lettertype wordt ook gebruikt bij het CSE (Centraal Schriftelijk Eindexamen)
- Recht op verlengde tijd: 1 kwartier (15 min.) per 45 minuten toets-tijd. Bij het CSE is de maximale verlengde tijd 30 minuten.
- Afhankelijk van de getoetste stof: aparte norm voor spellingfouten (door secties bepaald).

- Mondelinge overhoring bij de moderne vreemde talen indien schriftelijke toetsing onvoldoende is met als oorzaak dyslexie.
- Gebruik van hulpmiddelen zoals: Kurzweil 3000.
- Hardop voor laten lezen in de klas wordt tot een minimum beperkt. Bij het oefenen van uitspraak is het echter onderdeel van het programma. Wel kan de leerling vragen om voorbereidingstijd.
- Aanschaf van digitale schoolboeken (LexAPP of Kurzweil). Leerlingen/ouders kunnen dit aanvragen bij de zorgcoördinator.

## 9. Gebruik Kurzweil

Voor dyslectici kan het gebruik van spraaksoftware een uitkomst zijn. Het Wolfert Dalton gebruikt Kurzweil 3000. De mogelijkheid bestaat om hier toetsen op te maken. Mochten leerlingen gebruik willen maken van Kurzweil 3000 in de lessen of thuis, dan kan dit via de schoollicentie.

Voor de mogelijkheid om Kurzweil te gebruiken op school is toestemming nodig van de zorgcoördinator.

Bij gebruik van Kurzweil of laptops tijdens toetsen geldt het protocol Digi-toetsen.

## 10. Begeleiding

Dyslectische leerlingen kunnen, net als leerlingen waarbij geen dyslexie geconstateerd is, maar wel spellingzwakte, extra begeleiding krijgen. Deze begeleiding wordt gegeven in de daltonuren van de zorgcoördinator en in de lessen Taal.

De begeleiding is toegespitst op het aanleren van lees- en leerstrategieën. Dit heeft als doel de leerling gereedschappen in handen te geven om beter of anders met zijn dyslexie om te gaan. Dit vergt van de leerling een actieve rol.

Voor de problemen die de leerling in de dagelijkse lessituatie ondervindt, kan hij terecht bij zijn mentor, vakdocenten of, bij specifiekere problemen, bij de zorgcoördinator.

## 11. Vrijstelling moderne vreemde talen

De mogelijkheden om vrijstellingen te verlenen zijn beperkt.

Frans en Duits

De mogelijkheden om ontheffing te verlenen voor de tweede moderne vreemde taal verschillen per schoolsoort, leerjaar of leerweg (vmbo).

### 1. VMBO

In de eerste twee leerjaren (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 22). Behalve voor leerlingen die naar de verwachting van het bevoegd gezag doorstromen naar de

basisberoepsgerichte leerweg, is in het vmbo in de eerste twee leerjaren Frans of Duits als tweede moderne vreemde taal verplicht. Scholen mogen zelf kiezen welke van deze twee zij aanbieden, maar mogen ook beide talen aanbieden. Voor het volgen van alleen Frans of alleen Duits is geen ontheffing nodig. Vrijstelling voor Frans én Duits is niet mogelijk voor dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste twee leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor de moderne vreemde talen. De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling.

## 2. Havo en Vwo

In de eerste drie leerjaren (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 21). In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen. Bron: Masterplandyslexie.nl, oktober 2009 (Zie: 'Informatie over Dyslexie' > 'Welke wettelijke regelingen zijn er voor leerlingen met dyslexie?') De school moet hierbij wel rekening houden met de doorstroommogelijkheden van de leerling.

## Vrijstellingen in de bovenbouw

1. Bovenbouw Vmbo (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26n). In de bovenbouw van het Vmbo zijn er weinig mogelijkheden tot ontheffingen geregeld, omdat er in de verschillende sectoren veel keuzevrijheid is; het probleem kan meestal worden omzeild door een vak eenvoudigweg niet te kiezen. De ontheffingsmogelijkheden concentreren zich daarom op de sector economie. Leerlingen die in de eerste twee leerjaren ontheffing hebben gehad voor Frans of Duits kunnen in die sector ontheffing krijgen voor Frans of Duits, en in plaats daarvan kiezen voor maatschappijleer II, geschiedenis en staatsinrichting of aardrijkskunde.

2. Bovenbouw Havo (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26e). Per 1 augustus 2007 is een tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw van het Havo in drie van de vier profielen niet verplicht. Havoleerlingen kunnen de tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan cultuur en maatschappij.

3. Bovenbouw Vwo (Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26e). Leerlingen in de bovenbouw van het atheneum moeten naast Engels een tweede moderne vreemde taal volgen. Hiervoor kunnen Frans, Duits aangeboden worden. Leerlingen kunnen hiervan ontheffing krijgen als zij:

- Een stoornis hebben die specifiek betrekking heeft op taal of een zintuiglijke stoornis hebben die effect heeft op taal;
- Een andere moedertaal hebben dan Nederlands of Fries;
- Onderwijs volgen in het profiel natuur en techniek of natuur en gezondheid, en het onderwijs in de taal naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding verhindert. Het is de verantwoordelijkheid van de school dit per geval te bekijken. Hiervoor is geen toestemming vooraf van de inspectie nodig. De leerling moet in plaats van de taal een vervangend vak kiezen met een normatieve studielast van tenminste 440 uren. De keuze is afhankelijk van het aanbod van de school. Voor leerlingen op het gymnasium is geen ontheffingsmogelijkheid geregeld, omdat daar de klassieke taal in plaats van de tweede moderne vreemde taal komt.

Een overzicht

	Leerjaar 1	Leerjaar 2	Leerjaar 3	Leerjaar 4	Leerjaar 5	Leerjaar 6
Vmbo	Geen ontheffing	Vrijstelling Frans óf Duits	Sector keuze	Sector keuze		
Havo	Geen ontheffing	Geen ontheffing	Geen ontheffing	Profiel keuze	Profiel keuze	
Vwo	Geen ontheffing	Geen ontheffing	Geen ontheffing	Profiel keuze	Profiel keuze	Profiel keuze

## 12. Faciliteiten voor eindexamenkandidaten

Het eindexamen Artikel 55 van het Eindexamenbesluit geeft de directeur de vrijheid de examencondities aan te passen aan de mogelijkheden van een gehandicapte kandidaat. Als het alleen gaat om een verlenging van de examentijd met maximaal 30 minuten, dan volstaat de diagnose uit de deskundigenverklaring. Indien andere faciliteiten noodzakelijk zijn, dan dient de deskundigenverklaring aan te geven waaruit deze zouden kunnen bestaan. Als die adviezen al eerder zijn vermeld in een deskundigenverklaring, dan hoeft er geen nieuwe verklaring te worden afgegeven. Men gaat er dan wel vanuit, dat de diagnose al eerder is gesteld en de leerling ook begeleid is op basis van die adviezen.

**Niet toegestaan** zijn digitale woordenboeken, spelling- en grammatica kaarten.

### Bijlage 1: Wie doet wat en wanneer doen ze dat?

Wat	Wie	Wanneer?
Daltonuur Zorg	D. Dellevoet	maandag en donderdag
Dyslexiescreening	E. Dikkers	Periode 1
Intake nieuwe leerlingen	D. Dellevoet	Bij inschrijving
Toekennen faciliteiten	D. Dellevoet	Bij inleveren verklaring
Begeleiding Digi-toetsen	D. Dellevoet	Vorbereiding digitoetsen

Voorlichting profielen en -sectoren	S. Testa (Mavo) S. Hoogmoed-Kortekaas (Havo/Vwo)	
Doorgeven aanpassingen aan Inspectie	Examensecretaris B. Toebosch	